

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr. 1-

Herad: Beiarn

Emne: S K A V

Bygdelag: Salten

Oppskr. av: Kristian Sandvik

Gard: Sandvik

(adresse): Ytre Beiarn

G.nr. 8 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

S K A V.

- Sjå 7. AN*
1. Det vanlige samnavn utenom høi er vel hjelpefor.
 2. Samnamn for skav, bjerkris og brom blir hjelpefor.
 3. Den gjengse uttale var vel å skave, bøiningene blir da: skjev, skava, skave.
 4. Skav var meget brukt før i tia la oss si for 40-60 år siden ja senere 1917 er vel siste store bunø året å da skov alle omtrent i hele Beiarn.. Før i ti da var skav rekna som et årvist hjelpefor især om våren.. Man brukte også å si "at de drotta til kreature" når man holdt på med å skave eller samla ris eller brom -det siste av rognen. Hvis det blev lang vår skav især rognskav et sikkert nødfor om våren men det blev også brukt hele vinteren for å drøie høiet som det var lite av på grunn av for lite gjødsling. For ca 70 - 72 år siden da var jeg vel 5 - 6 år gammel men minnes at det var en uvanlig sen vår å mye snø op til 2 a 3 alen. Isen lå uvanlig lenge .Den lå i fjorden utover 1 - 1 1/2 mil til sist i mai eller først i juni. Slik var det også i 1917 men da var jeg i Sulitjelma.. Det blev en forferdelig fornød å ingensteds å få høje høi. Min far hadde dengang en fin rognskog langt opp i lia. Folkene omkring i nærmeste gårdene måtte da få

2 net blad av emnenr.7.Skav till.sp. 4 -

lov å gå dit å skave.Om sommeren var det 1 - 2 a
len lange stubber der de hadde hugget rognen.
Rogntrærne var store som små stokker enda hadde de
skuflet bort så mye sne som de greide,så det var
vel mye sne.På det vis greide folk å berge kreatu
rene.Rognskav var kraftig men det måtte ligge 1 å
2 døgn å gjære før det kunne brukes.Fikk kreatu
ne fersk rognskav kunde de krepere fordi de fikk
vind.

5. Det var flere treslag enn rogn de skov f.eks.bjerk
å selje men rogn var bedst.Ris av bjørk å brom av
rogn var bra nødfor.

6. Skav var ikke nytta om et enkelt treslag såvidt
mig bekjendt.

7.Noe rim om slikt kjennes ikke det måtte da være
raunen(rognen) som føe best å sett marg i beina.

8. Heile buskapen fikk skav(rognskav) ku sau gjeit
også hest.Vi hadde en gammel hest i min barndom
den var glad å få rognskav å hadde godt av det ba
re det ikke var for ferskt. De fleste brukte skav
hele vinteren i passende kvanta.Skav av older var
ikke bra ,heller ikke av hegg.

9.Skav av rogn skaffa mer mjølk å smøret blev gult
å fint selv midtvinters når kjyrene fikk rognskav
det var den vanlige tru å viste seg å være rett.
Skav av bjørk vilde virke stram smak av melken..

10.Det vanlige var å få ska veden hjem.da skov de som
regel i en krok i daglistuen,hvor de hadde en tykk
stabbe som de satte ene enden av skavkjeppen på å
holdt i den andre enden mens de skov.Om våren tok
man sekk med å gikk tilskogs for å skave.Det var
når sneen var for dyp til å få skaveden heim..
Man skov både den veden som trengtes hjemme å blev
det forlite brukte man å hente mer.

Sjå 4. RR.

3 dje blad av emne nr.7.Skav till.sp. 11-

11.Det var ikke noe sers navn uten å gå i lia å skav skjønt alle disse turen arbeidet inbefattet nok kan samles i fellesnavnet" å drotta" som var brukt i Beiarn.

12.Veden en henta kaltes skaved å når den var skavet kaltes den"sjevvell" å var et serdeles fint brensel.

13.Det vanlige var å si at de frog tilskogs eller i marka.Det var uttale for allslags henting i marka av diverse saker .

14.Det var mest om våren de var i marka å skov,når solen stod høit mitt pa dagen var fineste tid å være i marka å skave. Det var verre om morgenen når barken var frossen på vedeh.Det var ikke vanlig å ha gamle folk i skavskogen,heller ikke på Lang fredag.

15.Som regel foregikk all skaving i dagligstua eller i børstua for de som hadde en sådan.

16.En særskilt laga skavl var alltid brukt.Den kunde godt lages av en gammel ljå. Der er skaft til å holde i.Selv skavlen er bøid i en halvrund sirkel å så er de i begge ender smidd en slags tange som en vanlig gammeldags tollekniv.I håndtaket av tre er det et hul hvor jernet skal sitte fast.Begge tanger spisses å tynnes å så krøkes enderne av tangen å drives i den sule eller åpning på skaftet å settes fast deri. Den andre enden av skaftet som man holder i er god å holde i.Dette er et fint redskap når den er godt laget å slipt.Det går da lett å skave med disse redskap-skavler som er alle andre redskap overlegne. Det var flere størrelser av skavlene Store til tykke skavkjepper å mindre til de tynnere kjepper..

17.Skaving av hesjeved er en skaving for seg selv å drives mest ute.Almindelig skaving er omtalt før.

Sjå 10.11.12.

4 de blad av emne nr.7.Skav.Till.sp. nr.18.

18.Navnet skavhelen har jeg ikke hørt heller ikke skavljåen.Brukes ikke i vor bygd..I nr.10 er beskrevet hvordan skavingen foregikk.her.

19.Det vanlige er å holde skavlen med høire hånd å kjeppen med venstre hånd.. I marka kunde man sitte over strangen å skave med å holde i skavlen med begge hender ellers aldrig.

20.Veden som blev skavet kaltes sjevvel enten den var tykk eller tynn.Det var et serdeles fint brensel.

21.Borkbitane kalles skav.

22.Der skaves både tykke å tynne bitar.Av den største veden blev jo de tykkeste biter hest navnet spon. Favnved var saget i vanlig lengde 63 cm den tynne re ved noe længere end almindelig ovnsved fordi den da var lettere å skave.

23.Kjeppene kalles skjevl å er flertall.

24.Det skal medgis at enkelte folk var serdeles flink til å skave fint-tyndt-skav som kreaturene tok frem om andres som skavet tykkere skav.

25.Den skavne ved var sterk også til bakerovnsved.i de gamle gråsteinsbakerovne.En avdeling i vedsjåen eller en særskilt sjå kaltes for sjevvelsjåen hvor denne ved oppbevartes.

26.Nu er det vel en saga blott å skave til kreaturene Det kan vel være ca 25 år siden det blev slutt med skavingen.De brukte Beiarnavn i dialekten brukes mindre nu å er vanskelig å skrive da der ofte er dobbeltlyder.

Også denne spørreliste er besvart efter beste skjøn Det er mange spørsmål som ikke kan nøiaktig besvares fordi det er gjennom mange år å generasjoner er så store forandringer.Jeg har endel gamle skrifter fra langt tilbake itiden, endel er skrevet med gotisk skrift.

5 te blad av Emne nr.7 Skav Till sp.

Jeg kan læse det meste av disse da jeg i mine unge dager lærte både å skrive å læse denne skrift. Læse den kan jeg enda ,men å skrive den har jeg desværre glemt.

Kristian Sandvik.